

**ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД
ПРОФ.ЛАЗАР ГРУЕВ**

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

от Таня Райковска- заместник на председателя и ръководител на Търговска колегия на Върховния касационен съд и
Красимир Влахов- заместник на председателя и ръководител на Гражданска колегия на Върховния касационен съд

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,

Обръщаме се към Вас във връзка с необходимостта от уеднаквяване на съдебната практика по някои въпроси, свързани с преценката за наличие на правен интерес от предявяване на положителни и отрицателни установителни иски, както следва:

I. При какви предпоставки е допустимо предявяване на отрицателен установителен иск.

По този въпрос е налице противоречива практика на състави на ВКС.

1. Според едното становище, когато страната твърди, че друг претендира право, което изключва нейното, тя има интерес от положителен установителен иск за своето право, а не иск за несъществуване на правото, претендирано от ответника, освен в изрично предвидените в закона хипотези- например чл.440 ГПК /Решение № 25 от 13.04.2010 г. по гр.д.№ 3987/08 г. на IV г.о., Определение № 225 от 26.05.2010 г. по гр.д.№ 222/10 г. на II г.о./.
2. Според другото становище, отрицателният установителен иск е допустим и в случай, че ищецът разполага с възможността да предяви положителен установителен иск за своето право, тъй като за него правен интерес съществува и при избрания по-ограничен способ за защита, при който се отрича правото на ответника върху спорния обект. Чрез отрицателния установителен иск ищецът защитава своето право, отричайки правото на ответника върху същия обект, или отричайки правата му, които са пречка, за да реализира собственото си право. Право на ищеца е да прецени, в какъв обем да реализира защита на правата си, а и посредством решението по отрицателния установителен иск се разрешава съществуващия спор между страните /Решение № 66 от 12.04.2010 г. по гр.д.№ 4152/08 г.

на II г.о., Решение № 504/2010 от 12.07.2011 г. по гр.д.№ 603/10 г. на II г.о., Решение № 352 от 14.10.2011 г. по гр.д.№ 1301/10 г. на I г.о., Решение № 256 от 11.06.2012 г. по гр.д.№ 1154/11 г. на I г.о., Решение № 405 от 20.12.2011 г. по гр.д.№ 6/11 г. на I г.о., Определение № 639 от 16.11.2009 г. по ч.гр.д.№ 416/09 г. на I г.о., Определение № 341 от 29.06.2009 г. по ч.гр.д.№ 96/09 г. на III г.о., Определение № 314 от 04.07.2011 г. по гр.д.№ 309/11 г. на II г.о./.

Същата теза е развита и в Решение № 66 от 24.04.2012 г. по гр.д.№ 795/11 г. на II г.о. /препращащо към мотивите на Решение № 90 от 05.05.2011 г. по гр.д.№ 846/10 г. и Решение № 504 от 12.07.2011 г. по гр.д.№ 603/10 г./, според което правният интерес от отрицателен установителен иск най-пълно се разкрива от процесуалното поведение на ответника, когато същият продължава да претендира отричаното от ищеца право. В тази връзка, ищецът следва да установи наличието на свое защитимо право, което е накърнено и се нуждае от защита, при което за него ще е налице правен интерес посредством отрицателния установителен иск да установи несъществуването на спорното право в патримониума на ответника, който ще носи тежестта да докаже притежанието на правото. Според Решение № 90 от 05.05.2011 г. по гр.д.№ 846/10 г. на II г.о. и Определение № 67 от 18.02.2011 г. по ч.гр.д.№ 17/11 г. на II г.о., правният интерес от предявяване на положителен или отрицателен установителен иск следва да се преценява във всеки конкретен случай. Интерес от предявяване на отрицателен установителен иск за собственост ще бъде налице, както когато отричането на собственическите права на ответника със сила на пресъдено нещо ще има преюдициално значение за признаване и упражняване на самостоятелни субективни права на ищеца, така и когато при възникналия в резултат на поведението на ответника спор, ищецът, който владее имота и разполага с документ, легитимиращ правата му, избира защита в по-ограничен обем, отричайки претендираните от ответника права, чрез което се слага край на правния спор.

II. Налице ли е правен интерес от предявяване на установителен иск, когато ищецът разполага с възможността да предяви осъдителен иск за същото право.

По този въпрос също е налице противоречива практика на състави на ВКС.

1. Според едното становище по въпроса, липсва правен интерес от установителен иск, когато правото може да бъде защитено чрез осъдителен иск /Решение № 993 от 30.12.2009 г. по гр.д.№ 3351/08 г. на III г.о., Решение № 183 от 04.06.2010 г. по гр.д.№ 3887/08 г. на III г.о./.

Мотиви в

този смисъл са изложени и в Определение № 427 от 27.09.2010 г. по ч.гр.д.№ 708/09 г. на I г.о., с което не е допуснато касационно обжалване на въззивно определение, с което е потвърдено първоинстанционно определение за прекратяване на производството по предявен установителен иск за собственост, като е прието, че актът на въззивния съд е съобразен с последователната съдебна практика, приемаща, че този субсидиарен иск е допустим само при невъзможност спорното право да бъде защитено посредством осъдителен иск.

2. Другото становище по въпроса приема, че установителният иск за собственост е допустим и когато за ищеца съществува интерес от предявяване на осъдителния иск по чл.108 ЗС, тъй като чрез защитата по чл.97, ал.1 ГПК /отм./- чл.124, ал.1 ГПК- установяване правото на собственост със сила на пресъдено нещо, ищецът би могъл да прекъсне придобивна давност; при съсобственост би могъл да упражнява владение чрез ответника- съсобственик или би могъл да претендира обезщетение за ползването на своята част от имота. Установителният иск за собственост е допустим, дори и имотът да се владее от трето лице, щом ответниците оспорват собствеността му /Решение № 25 от 13.04.2010 г. по гр.д.№ 3987/08 г. на IV г.о., Решение № 665 от 12.11.2010 г. по гр.д.№ 1921/09 г. на I г.о./-Според Определение № 89 от 23.02.2012 г. по ч.гр.д.№ 41/12 г. на I г.о. и Определение № 90 от 23.02.2012 г. по ч.гр.д.№ 25/12 г. на I г.о., макар и решението по осъдителния иск да осигурява на ищеца по-пълна по обем защита, той има интерес и от установителен иск, чрез който да получи по-малка по обем, но ефикасна защита- разрешаване със сила на пресъдено нещо на възникналия правен спор относно принадлежността на спорното право. Според Определение № 619/ 03.11.2009 г. по ч.гр.д.№ 584/09 г. на I г.о., което също приема тезата за допустимост на установителен иск за собственост и при възможност за предявяване на осъдителен иск, аргумент за това е и обстоятелството, че при уважаване на този иск ще бъде отменен нотариалния акт, легитимиращ ответника като собственик на спорния имот.

Предвид наличието на посочената по-горе противоречива съдебна практика, предоставяме на Вашата преценка дали да упражните предоставената Ви от чл.125 ЗСВ компетентност, като предложите на Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС да се произнесе с тълкувателно решение по посочените въпроси.

**ЗАМЕСТНИК НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
И РЪКОВОДИТЕЛ НА ТЪРГОВСКА
КОЛЕГИЯ НА ВЪРХОВНИЯ
КАСАЦИОНЕН СЪД:**

/ТАНЯ РАЙКОВСКА/

**ЗАМЕСТНИК НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
И РЪКОВОДИТЕЛ НА
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ НА
ВЪРХОВНИЯ КАСАЦИОНЕН СЪД:**

/КРАСИМИР ВЛАХОВ/